

Szintaxis feladatgyűjtemény

Biró Tamás

Az alábbi feladatok megoldása során bibliai héber szótár használata ajánlott. Sok esetben javasolt továbbá az is, hogy a hallgató egy bibliafordításból keresse ki a hivatkozott verset, és azt annak szűkebb vagy tágabb kontextusában értelmezze. A szintaxisóra keretében írt ZH esetén azonban csak szótár használható, bibliafordítás nem.

1. Milyen egyeztetési szokatlanságokat figyel meg az alábbi mondatokban?

- (1) a. לא יהיה לה אלהים אחרים על פני (Exod. 20:3)
- b. צדיק אתה יקוק וישׁר משפּטֶיךָ: (Zsolt. 119:137)
- c. מצות יאכל את שבַעַת הימים ולא יראה לה חמץ ולא יראה לה שאר בכל גבלך: (Exod. 13:7)
- d. וראיתם והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחלות ויצאתם מן הכרמים וקטפתם לכם איש אשתו מבנות שילו והלכתם ארץ בנגמון: (Bír. 21:21)
- e. ויאמר שרי ספוט הכרף זבח וצלמנע עתה בנדך כי נתן לצבאך לחם: (Bír. 8:6)
- f. יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולקמים ושנים: (Gen. 1:14)
- g. ויכו איש אישו ויגסו ארם וירדפם ישׁראל (...) (1Kir. 20:20)
- h. ומלאך בא אל איוב ויאמר הבקר היו הרשות והאחנות רעות על ידיהם: (Jób 1:14)
- i. (...) וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל: (1Sám. 17:46)
- j. אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהנה לאדניה והוא יצא בגפו: (Exod. 21:4)

2. Az alábbi mondatokban kiemelt főneveket vagy főnévi csoportokat sorolja be az alábbi kategóriák egyikébe a mondatban betöltött szerepe szerint: (a) *alany*; (b) *állítmány névszói része*; (c) *(direkt) tárgy*; (d) *határozó*; (e) *vocativus (megszólítás)*; (f) *birtokos jelző*; (g) *értelmező*.

- (2) a. אתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול (1Kir. 3:6)
- b. ועתה יקוק אלהי אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע צאת ובא: (1Kir. 3:7)
- c. באו בית אל ופושעו הגלגל הרבו לפשע והביאו לבקר זבחיכם לשלשׁת ימים מעשרתיכם: (Ámosz 4:4)
- d. פלך יפה רעייתי ומום אין בה: (Én. 4:9)
- e. והעמיד הפהן את האשה לפני יקוק ופרע את ראש האשה (...) (Num. 5:18)
- f. ויאמר אלי בן אדם התחיינה העצמות האלה ואמר אדני יקוק אתה נדעַת: (Ezék. 37:3)
- g. קום לה אל נינה העיר הגדולה (...) (Jónás 1:2)

3. Határozza meg a melléknevek funkcióját az alábbi mondatokban: (a) minőségjelző, (b) az állítmány névszói része, (c) valamilyen főnévi funkció. Utóbbi esetben határozza meg, milyen főnévi funkciót tölt be a melléknév az előző feladatban felsorolt funkciók közül.

- (3) a. שְׁחֹרְהָ אֲנִי וְנָאֲנָה (Én. 1:5)
 b. וַיְהִי כְּבוֹא אֲבָרָם מִצְרַיִמָּה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הוּא מְאֹד: (Exod. 12:14)
 c. וְהַנְּעִרָה יָפָה עַד מְאֹד (...) (1Kir 1:4)
 d. וַיְהִי יוֹסֵף יָפָה תָאֵר וַיְפָה מְרָאָה (Gen. 39:6)

4. Fogalmazza meg saját szavaival, milyen viszony van a kiemelt constructus-os szerkezetekben a *nomen regens* (ami *status constructus*-ban áll) és a *nomen rectum* (ami *status absolutus*-ban áll) közt. Ismerje és használja a következő fogalmakat: (a) jogi értelemben vett birtoklás, (b) *genitivus objectivus*, (c) *genitivus subjectivus*, (d) számneves szerkezet, (e) anyagnév, (f) rész-egész, családi vagy egyéb viszonyok. Néha kettős constructus-os szerkezetet tartalmaznak a példák.

- (4) a. כֹּל יְמֵי נְדָרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִנְּסֵי חַיָּיו מִסְרָצִימִים וְעַד זֶה לֹא יֵאָכֵל: (Num. 6:4)
 b. וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עֲרֵף הוּא: (Exod. 32:9)
 c. וַיְדַבְּרוּ אֶחָדִי אֶמְרוּ עָלֶיךָ בְּאֲזְנֵי כָל בְּעָלֵי שָׂכָם (Bír. 9:3)
 d. וַיִּלֶּךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קִצְיָר חֲטִיִּים (...) (Gen. 30:14)
 e. הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: (Zsolt. 121:4)
 f. שְׂשֻׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ כֹּל מְלֹאכְתְּךָ: (Exod. 20:9)
 g. וַיֹּצֵא הָעֶבֶד כְּלֵי כֶּסֶף וְכֵלֵי זָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן לַרְבֵּקָה וּמַגְדָּנָה וְתָן לְאֶחָיִקָה וּלְאֵמָה: (Gen. 24:53)
 h. וַיִּצַּל אֱלֹהִים אֶת מִקְנֵה אַבְיָכֶם וַיִּתֵּן לִי: (Gen. 31:9)
 i. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל פְּרֹעֶה חֲלוֹם פְּרֹעֶה אֲחֵד הוּא (...) (Gen. 41:25)
 j. כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְקֹנֵק אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לְשִׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמָרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוּג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם: (Jozs. 2:10)

5. Fogalmazza meg saját szavaival, hogy a VSO alapszórend (a) hogyan és (b) miért változik meg az alábbi mondatokban.

- (5) a. כִּי אֲנִי יְקֹנֵק לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם: (Mal. 3:6)
 b. מִיָּזֵן וְשֹׁכֵר נִזִּיר חֲמֹץ זֵן וְחֲמֹץ שֹׁכֵר לֹא יִשְׁתָּה וְכָל מְשֻׁרֵת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתָּה וְעֲנָבִים לְחַיִּים וַיְבָשִׂים לֹא יֵאָכֵל: (Num. 6:3)
 c. אִשֶּׁת חֵיל מִי יִמְצָא (...) (Péld. 31:10)
 d. כִּפְּהָ פִּרְשָׁה לְעֵנִי וַיְדִיחָהּ שְׁלָחָה לְאֶבְרֹן: (Péld. 31:20)
 e. וּלְחִנָּה יִתֵּן מִנְּהָ אֶחָת אֶפְסִים כִּי אֶת חֲנָה אֶהָב וַיִּקְנֶה סָגֵר רַחֲמָה: (1Sám. 1:5)
 f. וְעֵינַי לְאֵה רַפּוֹת וְרַחֵל הִיתָה יָפֵת תָּאֵר וַיִּפֹּת מְרָאָה: (Gen. 29:17)

6. Jelölje az alábbi összetett mondatokban a mondategységek határait. Utána határozza meg bennük a kiemelt kötőszók funkcióját. (a) *Mellérendelést vagy alárendelést fejez ki azon két mondategység (tagmondat) között, amelyeket összekapcsol?* (b) *Mellérendelés esetén milyen logikai kapcsolat van a két mondategység között?* (c.1) *Alárendelés esetén milyen mondattani funkciót tölt be az alárendelt tagmondat a főmondatban?* (c.2) *Alárendelés esetén milyen mondattani funkciót tölt be a kötőszó (vonatköző névmás) az alárendelt tagmondatban? Mi az alárendelt tagmondat szerkezete: hogyan van (vagy nincs) kifejezve az alany, a tárgy, a határozók?*

- (6) a. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: (Gen. 2:2)
- b. (...) לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ צָרְפַת וּמִמּוֹלֶדְתָּהּ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָהּ: (Gen. 12:1)
- c. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשֵּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזֵרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינּוֹ אֲשֶׁר זֶרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: (Gen. 1:11)
- d. וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב (Gen. 1:4)
- e. וַיְכַן יְקִנֹק אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה (Gen. 2:22a)
- f. וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת יְקִנֹק בְּחָרוּ לְכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן וְאִם אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עֲבַדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בַּעֲבֹר הַנְּהַר וְאִם אֶת אֱלֹהֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאֶרְצָם וְאַנְכִי וּבֵיתִי נֹעֲבָד אֶת יְקִנֹק: (Jozsué 24:15)
- g. וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּנָה הָסִי אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל בְּנָהּ וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי תִּנּוּ לָהּ אֶת הַיְלֹוֹד הָסִי (...) (1Kir. 3:26)
- h. (...) הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ שָׁם וְקִבְצָתִי אִתָּם מִסְבִּיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל אֲדָמָתָם: (Ezék. 37:21)
- i. וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶכּוֹל אֶכּוֹל אֶת הַמְּגֵלָה הַזֹּאת וְלֵךְ דַּבֵּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל: (Ezék. 3:1)
- j. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּח לָּךְ וַיִּשְׁתַּח הַיָּם מֵעַלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר: (Jónás 1:11)
- k. וַיִּרְא יְקִנֹק כִּי שָׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ וַרְחַל עֲקָרָהּ: (Gen. 29:31)